

Täysistunto

Tiistai 29.3.2022 klo 14.00—21.30

16. Lakialoite laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta

Lakialoite LA 17/2022 vp Mari Rantanen ps ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 16. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Edustaja Rantanen, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.52 **Mari Rantanen ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Menemättä asiaan nyt syvemmin tässä kohtaa totean alkuun, että Suomen suhtautuminen ylipäänsä kansalaisuuksien jakamiseen on löperö ja kaipaisi remonttia monilta osin. Asumisaikaa tulisi pidentää, nostaa kieli- ja yhteiskuntataitojen vaatimuksia, vaatia nuhteettomuutta, hyväksyä tuloksettyksenä vain työssäkäynnistä saatavia tuloja. Kaksoiskansalaisuuksista tulisi luopua lopulta kokonaan eurooppalaisen yleissopimuksen sitovien ehtojen ylittävältä osalta. Mutta aloitetaan tällä lakialoitteella, joka on pieni askel eteenpäin.

Lakialoitteessa esitetään, että monikansalaisuus eli niin sanottu kaksoiskansalaisuus tehtäisiin mahdolliseksi. Kaksoiskansalaisuuden ehdoksi tulisi se, että myös toisen valtion on vastapainoksi tunnustettava Suomen kansalaisuus. Nykyisellä lainsäädännöllä Suomessa on käytännössä mahdollista olla sekä Suomen että sellaisen toisen valtion kansalainen, joka ei itse hyväksy kaksoiskansalaisuutta. Tällainen epäsymmetrinen ja yksipuolinen tunnustaminen ei sovi suomalaisten oikeustajuun. Jos toinen valtio ei tunnusta Suomen kaksoiskansalaisuutta, voi tilanteesta aiheutua ongelmia. Ensimmäisenä mieleen tulee valtion turvallisuus virkamiesnimityksissä.

Tasavallan presidentti Sauli Niinistö pyysi vuonna 2014 selvityksen tarpeesta tarkastella uudestaan kaksoiskansalaisuuden ehtoja. Virkamieslakia valmistelevassa selvitystyöryhmässä pohdittiin kaksoiskansalaisten pääsyn rajaamista joihinkin virkoihin. Suoranaisen virkakiellon sijasta päädyttiin siihen, että nimitysharkinnassa on mahdollista tarkemmin selvittää esimerkiksi kaksoiskansalaisuudesta aiheutuvia sellaisia ulkomaan sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat virkaan kuuluvien tehtävien hoitamisen. Lisäksi Maanpuolustuskorkeakouluun, Poliisiammattikorkeakouluun ja Rajavartiolaitokseen valittavien henkilöiden tulee täyttää riippumattomuuden ja luotettavuuden vaatimukset.

Sen sijaan, että uusi virkamieslaki olisi kiristänyt käytäntöjä ja suojannut yhteiskuntaa, se itse asiassa teki päinvastoin sallimalla Suomen kansalaiset, joilla on toisenkin valtion

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

kansalaisuus, edellä mainittuihin virkoihin ja koulutuksiin sekä lisäksi Tullin, oikeuslaitoksen ja ylimmän valtionhallinnon virkoihin. Lisätyt vaateet nuhteettomuudesta ja luotavuudesta ovat tulkinnanvaraisia, ja mitä tulkinnanvaraisempia ja avoimempia lait ovat, sitä heikompia ne ovat usein säätämään kyseistä asiaa. Tämä on nähty esimerkiksi ministerinimitysten vaateesta rehellisiksi ja taitaviksi tunnetuista Suomen kansalaisista.

Edellisen hallituksen hanke kaksoiskansalaisuuslaista oli liian varovainen. Maailmanpoliittinen tilanne kertoo meille, että nyt ei ole varovaisuuden aika, vaan rohkeuden aika.

Arvoisa puhemies! Lojaalisuuskysymykset kaksoiskansalaisuudessa nousevat esiin myös asepalveluksen suorittamisen yhteydessä. Minkä maan sotavoimiin henkilö kuuluu tilanteessa, jossa maat taistelevat vastakkain? Voiko toisen maan asepalveluksen suorittanut henkilö valita palvelevansa Suomen Puolustusvoimissa, ja voiko suomalaisen asepalveluksen saanut loikata toisen kotimaansa asevoimiin? Näillä seikoilla on ilmeinen merkitys siinä, minkälainen uhka ja vieraan vallan viides kolonna maassamme on. Kuitenkaan tällaisia seikkoja ei tällä hetkellä säädellä mitenkään. Puolustusvoimilla ei ole tietoa asevelvollisista kansalaisuuden perusteella. Me siis saatamme ottaa valtiomme kansalaisiksi aseellisesti koulutettuja ihmisiä siitä tietämättämme.

Vastavuoroinen kaksoiskansalaisuuden tunnustaminen auttaisi selkiyttämään tilannetta. Jos toisella maalla on syytä olla tunnustamatta Suomen kansalaisuutta omassa toiminnassaan, niin pitäisikö samojen syiden päteä toisinkin päin? Kaksoiskansalaisuus ei ole maailmalla tai edes Euroopassa mikään oletuskäytäntö. Vain noin puolet maailman valtioista tunnustaa kaksoiskansalaisuuden, ja useissa maissa sille on asetettu erilaisia rajoituksia. Euroopan unionissa kieltoja tai rajoituksia kaksoiskansalaisuudelle ovat asettaneet sellaiset maat kuten Irlanti, Slovenia, Latvia, Saksa, Itävalta, Slovakia, Viro, Espanja ja Alankomaat.

Lainsäädännöllisesti asiassa ei ole ongelmaa. Suomea sitova kansalaisuudesta tehty eurooppalainen yleissopimus edellyttää monikansalaisuuden sallimista silloin, kun lapsi saa useamman kansalaisuuden syntyessään tai kun kansalaisuus saadaan avioliiton kautta. Sopimuksen 7. artiklan mukaan sopimusvaltio voi kuitenkin säätää valtion sisäisessä lainsäädännössään kansalaisuuden menettämisestä tapauksessa, jossa henkilö saa vapaaehtoisesti jonkin toisen valtion kansalaisuuden.

Arvoisa puhemies! Ukrainan sota on myllertänyt kaikki entiset perustotuudet. Vaikka oma yhteiskuntamme on avoin, suojea ja myötämielinen, se ei tarkoita sitä, että naapurimme olisivat. Vuonna 2014 Venäjän duumalle pitämässään puheessa presidentti Vladimir Putin mainitsi Venäjällä asuvat kaksoiskansalaiset mahdollisena viidentenä kolonnana ja kansallispettureina, joiden kautta länsi voi pyrkiä horjuttamaan Venäjän valtiota. Jos Putinin käsitys Venäjällä asuvista kaksoiskansalaisista on näin synkkä, niin perusteltu oletus on, että hän näkee myös muualla asuvat Venäjän kaksoiskansalaiset oman väkivaltaisen politiikkansa pelinappuloina. Nyt on aika lopettaa sinisilmäisyys ja käyttää hyväksi kaikkia keinoja, joilla estämme hybridivaikuttamisen yhteiskuntaamme vastaan. Vihamielisen vähemmistön luominen maahamme ei olisi mikään ennenkuulumaton ote Putininkaan pelikirjasta. Jo Krimin valloituksessa oli väitetysti kyse venäläisten pelastamisesta hengenvaarasta.

Suomen Venäjän suurlähetystö kerää jo materiaalia Suomen venäläisten kohtaamasta syrjinnästä. Kyse tuskin on aidosta huolesta, vaan mustamaalaamisesta ja vihamielisten toimien oikeuttamisesta. Meidän ei pidä vapaaehtoisesti ottaa kansalaisiksi sellaisen val-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

tion kansalaisia, joka ei itse tunnusta Suomen kansalaisuutta omassa toiminnassaan ja lainsäädännössään. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia aloitteen esittelemisestä. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

20.58 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Tämän kannatettavan lakialoitteen sentään olen nähdäkseni huomannut allekirjoittaakin. Jaan edustaja Rantasen tilannekuvan tästä laajemmasta kontekstista, mitä tulee kansalaisuuteen ja sen myöntämisen ehtoihin, siihen, että Suomen kansalaisuus ylipäänsä myönnetään löysemmillä ehdoilla kuin pitäisi myöntää.

Meidän on syytä muistaa, että kansalaisuus sinänsä on hyvin voimakas oikeustoimi. Vaikkei se olisikaan tämän henkilön ainoa kansalaisuus, jota ei pysty ottamaan pois periaatteessa millään, niin silti sen pois ottaminen on äärimmäisen vaikeaa. Se ei tunnu Suomessa onnistuvan edes terrorismirikosten nojalla, vaikka kaikissa muissa läntisissä sivistysmaissa se taas sitten tuntuukin onnistuvan sen nojalla. Kansalaisuus antaa merkittäviä oikeuksia henkilölle, jolla se kansalaisuus on, eli siihen ei pidä suhtautua missään tapauksessa kevyesti.

On myös huomattava tämä Venäjän erityispiirre kansalaisuuksien suhteen, että Venäjän kansalaiset eivät tunnu pääsevän halutessaankaan eroon omasta kansalaisuudestaan. Eli Suomen kaksoiskansalaisena olevat venäläiset, jotka haluaisivat olla pelkästään Suomen kansalaisia, eivät tunnu pääsevän eroon Venäjän kansalaisuudesta, ja tämä on varsin erikoista, että maa ei päästä omia kansalaisiaan lähtemään maasta tai irtisanoutumaan kansalaisuudestaan.

Kun edellisen lakialoitteen, joka koski maan ostamista Suomessa, kohdalla kysyin peruskysymyksen, miksi ulkomaalaisen pitäisi omistaa maata Suomessa, niin kysyn tämän lakialoitteen kohdalla entistä suuremmalla syyllä peruskysymyksen: miksi ulkomaalaisen pitäisi saada Suomessa Suomen kansalaisuus ilman että siihen on mitään erityistä syytä? Miksi Suomen kansalaisuuden pitäisi ulkomailla syntyneelle, ulkomaan kansalaisuuden omaavalle henkilölle olla subjektiivinen oikeus ilman mitään erityistä perustelua esimerkiksi siitä, että toinen vanhemmista omaa toisen kansalaisuuden kuin toinen? Tällaisessa tapauksessa kaksoiskansalaisuus on ymmärrettävä järjestely, siinä tapauksessa, jos se toinenkin maa tämän kansalaisuuden tunnustaa.

Ehdottomasti pitäisi olla näin, että Suomessa ei huutokaupattaisi halvalla Suomen kansalaisuuksia, etenkin sellaisiin valtioihin, jotka voivat käyttää näitä kansalaisuuksia vihamielisiin tarkoituksiin, kuten olemme todenneet Venäjän useissa tapauksissa vedonneen sotilaallisten voimatoimien käytössä omien kansalaistensa puolustamiseen. Venäjän kansalaisia ja kaksoiskansalaisia on Suomessa hyvin huomattava määrä, he ovat hyvin huomattava vähemmistö. Ei ole missään tapauksessa meidän turvallisuuspoliittinen intressimme tällaisen salliminen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Elomaa, olkaa hyvä.

21.01 **Ritva Elomaa ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Rantanen nostaa ansiokkaasti lakialoitteessaan kaksoiskansalaisuuden ongelmia esille, ja myös tämän vastavuoroisuuden. Mehän tiedetään, että Suomen passi on aina ollut kovaa valuuttaa. Suomen kansalaisuuden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

saamisen edellytykset pitäisi olla paljon tiukemmat. Ne ovat olleet tähän mennessä liian leväperäiset. Nyt kansalaisuuden saa aivan liian helpolla. Siihen täytyy tulla parannus.

Kiitän edustaja Rantasta erinomaisesta lakialoitteesta, jonka olen myös itse allekirjoittanut.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

21.01 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Meillä on käsittelyssä täällä lakialoite laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta. Aloitteessa ehdotetaan kansalaisuuslakiin lisättäväksi uusi säännös monikansalaisuuden epämisestä tilanteesta, jossa henkilö hakee Suomen kansalaisuutta ollessaan sellaisen valtion kansalainen, joka ei vastavuoroisesti hyväksy monikansalaisuutta Suomen osalta.

Tämä on tärkeä asia, että tämä on nostettu esiin, ja jollakin lailla näkisin, että tämä on hyvin ongelmallinen sillä tavalla, että tämä niin kuin sotii ihmisten oikeustajua vastaan, että jos me hyväksymme jonkun kansalaisuuden ja sitten toinen maa ei tunnusta sitä, että hän on meidän maan kansalainen, niin erittäin hyvä, että tämmöinen asia on saatu lakialoitteena tänne esille. Lakialoite mielestäni on siinä mielessä tärkeä, että se kiinnittää huomion siihen, kuka on oikeutettu Suomen kansalaisuuteen, kun tämä on kuitenkin mielestäni semmoinen asia, että se on tietty arvostus, jos joku on Suomen kansalainen, ja jollakin tavalla tuntuu, että hyvin löyhin perustein näitä kansalaisuuksia on jaettu viime vuosina. Siellä on vielä semmoinen ongelmallinen tilanne, että avioliiton kautta Suomeen tullut saattaa kokea kaikenlaisia hankaluuksia oleskeluluvissa ja muissa ja vielä jopa kansalaisuuden saannissa, kun taas sitten jotakin humanitääristä reittiä pitkin tullut henkilö saattaa saada tämän kansalaisuuden mielestäni hieman kevyin perustein. Näissä pitää olla tiukat ehdot, ja kuitenkin jonkinlaista järjen käyttöäkin näissä tulee olla, että jos on pitkään Suomessa toiminut yrittäjä ja hylätään kansalaisuus sen takia, että kielikokeesta ei saa riittävää pistemäärää, mutta silti on pystynyt hoitamaan toistakymmentä vuotta Suomessa elantonsa ja verotusasiat ja kirjanpitoasiat ja kaikki mallikkaasti, niin myös siinä mielessä järjen käyttöäkin näissä asioissa pitäisi olla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Vielä edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

21.04 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Meillä on aika paljon viime viikkoina nyt oikeastaan tämän Venäjän hyökkäyssodan jälkeen puhuttu tässä salissa siitä, että tulee keskittyä nyt erityisesti turvallisuuteen, huoltovarmuuteen, ruoantuotantoon, energiaan — ja turvallisuuden osalta niin sisäiseen kuin ulkoiseen turvallisuuteen.

Minä ajattelen niin, että juuri tällaiset asiat ovat sitä turvallisuutta, kuten tämä edustaja Kymäläisen esittelemä lakialoite näistä kiinteistö- ja maakaupoista EU- ja EFTA-alueen ulkopuolisille ihmisille tai yhteisöille. Se on turvallisuutta. Rajalait ovat turvallisuutta, viisumipolitiikka on turvallisuutta, ja kansalaisuuspolitiikka, sekin on turvallisuutta. Mielestäni näihin asioihin pitäisi nyt myös hallituksen keskittyä, koska ne tuovat sitten sen kokonaispaketin, että jos meillä vuotaa jostain kohtaa, niin lienee selvää, että se lisää riskiä näiden haavoittuvuuksien etsimisestä mutta käyttämisestä myöskin. Ja siltä osin toivoisin vielä, että tässä salissa — sen sijaan, että vain kerromme, että keskitymme näihin asioihin — ihan totta tosissaan Marinin hallitus ottaa näistä täällä käydyistä keskusteluista ja lakialoit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2022 vp

teista siinä mielessä kopin, että pyritään sellaisia ilmiselviä puutteellisuuksia nyt tässä tilanteessa ripeästi korjaamaan. Ja yksi näistä on kyllä tämä Suomen varsin poikkeava kaksoiskansalaisuuksien hyväksyminen ja varsin löperö kansalaisuuslaki, jota hyvin lyhyesti tuossa kuvasin. Koska se on isompi paketti, en halua siihen sen enempää mennä, mutta kyllä tietysti sopii kysyä, mitä meillä on ajateltu, kun tällaiset on säädetty — tai pikemminkin pitäisi kysyä, että mitä meillä ajatellaan, jos me emme nyt korjaa näitä aivan selkeitä epäkohtia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

21.07 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Vielä loppuun eräs tulokulma, jota tässä keskustelussa ei vielä oltu käsitelty tästä aihepiiristä, eli se, että kun Suomi on EU-maa ja Suomi on Schengen-alueen maa, niin silloinhan Suomen kansalaisuus oikeuttaa myöskin tiettyihin asioihin EU:n ja Schengenin alueella ja toisaalta muualla EU:ssa myönnetty kansalaisuus oikeuttaa tiettyihin asioihin Suomessa. Eli tässä olisi Suomella myös mahdollisuus lähteä EU-vaikuttamaan näiden asioiden merkeissä niin, että EU-tasolla kansalaisuuksien myöntämistä ja kaksoiskansalaisuuksia käytäisiin rajoittamaan, ja se vaikuttaisi myös muihin maihin kuin Suomeen tässä tilanteessa. Eli on ollut tällaisia esimerkkejä, että joissain maissa on käytännössä myyty kansalaisuuksia varakkaille henkilöille tietyistä maista ja nyt nämä henkilöt ovat sitten oikeutettuja liikkumaan ja ostamaan asioita EU-alueella tavallaan kiertäen esimerkiksi EU- ja Eta-alueiden ulkopuolisen maanmyyntikiellon. Eli nämöiset porsaanreiät pitäisi myös pystyä tukkimaan.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.